

denár és brakteáta, számos viseleti és használati eszköz, egy aranygyűrű, egy láncos-csüngős arany fülbevaló és egy aranyveretes párta került elő.

Az épület kitermelt földjét a nyomvonal menti hányóban nagy pontossággal tudtuk azonosítani. Bacskai István műszeres kutató segítségével átvizsgált több köbméternyi depóban további nagy mennyiségű emberi vázrész és további régészeti leletanyag került elő, többek között köpús ezüst karikaékszerek, karkötők, egy vaskulcs, egy taréjos sarkantyú, egy pénzváltó mérleg két karja és nem utolsó sorban egy páncéltörő kopja. A hányóból további ezüstpénzek is előkerültek, összesen 71 db brakteáta és dénár volt a leletanyagban.

Az antropológiai vizsgálatok alapján az épületben minimálisan 34 elhunyt maradványai feküdtek, főként nők és gyermekek. A leletanyag egy része a korszakból ismert érem- és kincsleletekkel mutat közeli rokonságot, míg más része a korabeli viselet és hétköznapi élet emlékeit őrzí. Igen fontos gazdasági és társadalomtörténeti adalékokat vet fel a régióban ez idáig unikálisnak számító pénzváltó mérleg, és még több kérdést szül a korabeli magyar fegyverzetben nem tipikus, közel 50 cm-es páncéltörő kopja.

Az épület és a benne talált emberek minden bizonnyal az 1241-es év első felében lezajlott események csapásaiban pusztulhattak el. Közvetlen a mongol dúlást megelőzően a kun csapatok dúlták végig a Duna–Tisza-közét, majd a Muhi csatavesztést követően a mongol seregek is itt végezték a legjelentősebb pusztítást. Az épület feldúlására már a benne fekvő tetemek oszlása után kerülhetett sor, mivel igen kevés összefüggő vázrész került elő, csak néhány lábfej, ami egy erősebb bőr cipőre utalhat. Ez az esemény a tatárjárást követő pár éven belül történhetett, minden bizonnyal IV. Béla hívására a területet 1246 táján újra benépesítő kunok beköltözésekor.

A leletanyag az elsődleges feldolgozást követően a kiskunfélegyházi Kiskun Múzeumba kerül végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Bene Zsuzsanna, Ollai Tibor, Pál Róbert régésztechnikusok, Bacskai István műszeres kutató.

Sz. WILHELM GÁBOR

464. Százhalombatta, Földvár
(MRT 7. k. 27/2 lh., KÖH 11473)
(Pest megye) B

2010. június 28. és július 30. között folytattuk a tizenkét éve megkezdett, mintegy 6 m vastag rétegsorral rendelkező középső bronzkori tell telep további feltárását a 20×20 m-es szelvényben. A szelvény jelenlegi átlagmélysége 2 m.

Folytattuk a szelvény közepén, az ún. „fő utca” K-i oldalán elhelyezkedő többszörösen megújított padlójú leégett ház (ID száma: 5110) bontását. Az objektum DNy-i sarkában többszörösen megújított padlómaradványt, számtalan – ma már rendszertelenül jelentkező – karólyukat találtunk. Elképzelhető, hogy valamilyen

berendezési tárgy, vagy eszköz rendszeres használatának nyomával, ill. többszörös megújításával állunk szemben. A ház D-i végében elhelyezkedő harmadik szoba kérdése sajnos nem eldönthető a nagymértékű megsüllyedés, ill. a későbbi intenzív használat miatt. Az minden kétséget kizáróan igazolható, hogy a tavaly előkerült nagy gerendás fal D-i oldalán, a házon kívül folytatódik egy padló, melynek D-i szélé bizonytalan és határozott fal lezáródása sincs. Ezen a területen faforgáccsal telített területet, ill. réteget találtunk. Talán egy fafeldolgozó, fafaragó műhelyének részletét sikerült feltárni.

Folytattuk a fal- és a különböző faszerkezetek rendszeres mikromorfológiai mintázását, hogy minél részletesebben megismerjük a különböző bronzkori technikai megoldások használatát.

A szelvény ÉK-i 8×4 m-es részében újabb házrészletet vártunk, de nem került elő. Úgy tűnik, hogy ezt a területet külső munkaterületnek használták továbbra is. Részlegesen megmaradt hamus rétegek, ill. földpadló-szerű töredezett felületek kerültek elő.

A szelvény É-i részén elkezdjük bontani a tavalyi üres, kéthelyiséges ház padlószintjét. Alatta bizonytalan vékony réteg jelentkezett, egyelőre semmi határozott építményre utaló nyom nem került elő – a bontási technika óvatos és apró részletekre koncentráló módszere ellenére sem. Törekedtünk a ház padlója alatt található legkisebb előkészítési folyamatok nyomainak kimutatására, ill. a két ház építési fázisa közötti rekonstruálható események lenyomatára. Sajnos a gödrök, ill. a padlók nem határozott megújításai nehezítik a vékony, ám összetartozó rétegek követését.

A szelvény DNy-i felében az előző szezonban előkerült faszenes objektum alatt rossz megtartású, kiégetetlen agyagfalú házmaradványt találtunk. A házon belül egy járófelszint és rajta elhelyezkedő őrlőkövet, edénytöredékeket sikerült kibontani. A nedves időjárás és talajviszonyok miatt nehéz megállapítani a járófelület használatának intenzitását: a padló nem elég kompakt, döngölésnek és hosszabb használatra utaló nyomoknak nem találtuk kézzel fogható egyértelmű maradványát. A nedves időjárás mellett ezt a megfigyelést nehezíti az a tény, hogy a házmaradvány többszörösen megsüllyedt, valószínűleg már a bronzkorban is gondot okozott az alatta található hatalmas gödör vagy gödör-komplexum. Reményeink szerint a padlóból felvett mikromorfológiai minta hozzájárul a padlóhasználat intenzitásának megállapításához. Korábbi évekhez hasonlóan a szelvénynek ezen a részén viszonylag jó állapotban lehet nem szenült famaradványokat, fakonstrukciókra utaló nyomokat találni. Idén is több ehhez hasonló jelenséget, mint pl. feltehetően gödröt fedő fakonstrukciót, vagy egy nagy, szabadon álló kidőlt ágasfa maradványát.

Tovább mélyítettük az utca rétegét, s ahogy várható volt, az utca Ny-i oldalán közvetlen a Ny-i szelvényfal mentén az É-i oldalon újabb házréteg jelentkezett. Így az utca ezen a részen 6 m-ről 4 m-re szűkült le. A település nagy vonalakban megtartja az eredeti elrendezési rend-

szert ugyan, de kisebb léptékben, részleteiben továbbra is nyomon követhető a lüktető és fluktuáló elrendezés.

A leletanyag minden objektumból és ásatási egységből a Vátya-Koszider korszak eddigieknél korábbi fázisára utal. Az iszapolást, a kerámiamosást és a számítógépes adatbázis folyamatos feltöltését az eddigi szokásnak megfelelően idén is az ásatással párhuzamosan végeztük. Az egyetemisták forgó-rendszerben felváltva, minden munkaterületen dolgoztak, így a tell-ásatás mellett megismerkedhettek a komplex kutatáshoz szükséges gyakorlati feladatok összes fázisával.

Konzulens: Szabó Miklós.

Munkatársak: Kovács Gabriella, Lakatosné Pammer Gabriella (Matrica Múzeum), Szeverényi Vajk (MTA Régészeti Intézete), Claes Uhnér PhD hallgató (Oslo egyetem); továbbá egyetemi hallgatók (ELTE, PTE, Southampton, Aarhus). Az ásatást meglátogatta vagy azon több napot töltött: Marie-Louise Sørensen (Cambridge University, Anglia), Joanna Soafer (Southampton University, Anglia), Kristian Kristiansen (Göteborg University, Svédország), Polányi Tamás, Timothy Earle (Northwestern University, Chicago), Raczky Pál, Anders Alexandra (ELTE, Budapest) Prof. Kozłowsky (Lengyelország).

VICZE MAGDOLNA

465. Szebény határa

(Baranya megye) U, R, B, A

2010 nyarán megelőző feltárásokat végeztünk a Városföld és Drávaszerdahely között építendő gázvezeték által érintett régészeti lelőhelyeken.

Farkasluk-dűlő I. (KÖH 25135): Április 23. és június 9. között kutattunk a 015/29 hrsz.-ú ingatlanon. A gázvezeték nyomvonalában lehumuszolt 1361 m²-ből 913 m² volt régészeti objektumokkal fedett.

A lelőhely Szebény határában, a Hosszú-rét nevű lapályos területtől K-re húzódó nyelv alakú dombháton lokalizálható. A lelőhely gépi humuszolásakor egy nagyon intenzív őskori telep nyomai rajzolódottak ki. A nagyméretű objektumok sűrűn, szinte egymást érintve jelentkeztek. A régészeti jelenségek feltárása során kiderült, hogy az egyes objektumokon belül több későbbi beásás azonosítható. A számos szuperpozíció alapján még ebben az 5 m széles szondában is viszonylag komplex megfigyeléseket tehettünk a telep belső kronológiáját illetően.

Az ásatás során 30 objektumot, 57 stratigráfiai egységet tártunk fel. Az objektumok túlnyomó része nagyméretű gödörkomplexum, melyeket több esetben vízelvezető árkok szeltek át. A feltárással két nagyméretű ház részletét is sikerült azonosítanunk, de ezeket szintén vágta későbbi árkok, és gödrök. A szemetesgödörök közül néhány külön említést érdemel: az egyikben egy fiatal marha teljesen ép csontváza volt, egy másikba két halott maradványait dobták bele. Ez utóbbiban a szabályos temetkezés kizárható, mivel a csontok

teljesen összevissza voltak más hulladékkal együtt. Egy mély gödör különös leletgazdagságával tűnt ki, ezen belül is több, szinte teljesen ép edény került elő belőle. A lelőhelyet Ny-i irányban egy több mint 30 m hosszú széles árok zárja le a völgy irányában, ez valószínűleg egy komolyabb vízelvezető lehetett.

Az előkerült jelenségek nagy része rézkori, a badeni kultúra időszakára keltezhető; ekkor egy nagyobb méretű, akár több generáción keresztül lakott település lehetett itt. Erre utalhat az előkerült számos eszköz (csontár, több orsókarika töredéke, kőbaltatöredékek stb.) mellett egy réz spirálgöngy, amely nyaklánc része lehetett. (A felszín kézi nyesése során került elő egy vélhetően szintén réz, nyitott, hurkos végű nyakperec, amelyet a nyesést végző ember vattába csomagolva a felszínen felejtett, arról az ásatásvezető régésznek elfelejtett szólni, másnap reggelre pedig eltűnt.

A bronzkori mészbetétes kerámia kultúrája időszkából csak elszórtan találtunk objektumokat.

Szűri-oldal (KÖH 68581): Május 6. és július 10. között dolgoztunk a lelőhelyen. A nyomvonalban lehumuszolt 2145 m²-ből régészetileg fedett 1722 m² volt. A lelőhely a Szűr és Szebény települések között É-D irányban húzódó, két patak völgy között meredeken emelkedő dombon helyezkedik el és a teljes dombot elfoglalja.

A neolitikus lengyeli kultúra időszakából csak egy objektumot, egy nagyméretű gödröt találtunk. Benne két kemence maradványát is megfigyelhettük, a leletanyagban pedig a jellegzetes vörös festéses kerámia néhány darabja lehet említésre méltó.

A lelőhely legjelentősebb korszaka a mészbetétes kerámia kultúrája időszaka, melyet sok cölöplyuk és szemetesgödör mellett egy urnasír és egy hatalmas anyagnyerő-hely jelez. Utóbbi mérete még a hasonló jellegű mészbetétes gödörkomplexumok mellett is igazán szembetűnő, átmérője 35 m volt, legnagyobb mélysége pedig 4 m.

A K-i domboldalon elhelyezkedő, 20–30 cm-re beásott sírok közül néhány a csodával határos módon nemcsak a sok évszázados földművelést, hanem a gépi humuszolást is túlélte. Az így feltárt 6 bolygatatlan sír szinte mindegyike melléklet nélküli, de az egységes rítus, a sírok sorokban történő elhelyezkedése és néhány kisebb lelet alapján a késő avar időszakra keltezhető.

Munkatársak: Birkás Péter, Simó Attila, Fenyvesi Anita, Vadas Livia.

LIGNER JÁCINT

466. Szeged, Árkád

(KÖH 74869)

(Csongrád megye) Kk, Tő

A bevásárlóközpont megépítésére a Londoni körút, Rigó utca, Boross József utca és Bakay Nándor utca által határolt, közel 24 000 m² nagyságú területen került sor.

2010. június 7. és szeptember 10. között a kivitelezési munkákkal párhuzamosan régészeti megfigyelést